

0,30

Ot. prp. nr. 80.

(1950)

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden.**2. Lov om fiendtlig eiendom.***Tilråding fra Justis- og politidepartementet 25. august 1950 godkjent ved kongelig resolusjon samme dag.*

(Foredratt av statsråd O. C. Gundersen.)

Etter krigsutbruddet i 1940 ga Justisdepartementet 24. mai 1940 med hjemmel i de provisoriske anordninger av 14. april og 18. mai s. å. forskrifter om behandling av eiendom tilhørende personer og selskaper m. v. i Det tyske rike og i besatte områder. For så vidt angår fiendtlig eiendom, ble forskriftene avløst av provisorisk anordning av 9. mars 1945 om behandling av fiendtlig eiendom som ga utførlige bestemmelser om forvaltningen i frigjorte norske områder av eiendom tilhørende fiendtlige rettssubjekter. De gjeldende bestemmelser på dette område finnes nå i lov om fiendegods o. a. av 22. mars 1946 (med endringslov av 2. juli 1948). Den virksomhet som har funnet sted med hjemmel i denne lov, har i første rekke gått ut på å realisere den fiendtlige eiendom her i landet slik at utbyttet kan trekkes inn i statskassen til avdrag på Norges krav på erstatning for påført krigsskade. Loven av 22. mars 1946 gjelder bare eiendom som ved frigjøringen etter krigen 1940—45 måtte betraktes som fiendtlig, og gir således ikke regler som kommer til anvendelse om Norge skulle komme med i en ny krig.

Samtidig med den provisoriske anordning av 9. mars 1945 om behandling av fiendtlig eiendom ble det gitt en anordning om forbud mot forbindelse med fienden. Denne anordning, som skulle tre i kraft etter hvert som norske områder ble frigjort, kom til anvendelse i de områder i Finnmark som først ble frigjort, men dens bestemmelser trådte i realiteten ut av kraft ved Norges frigjøring og fiendestatenes kapitulasjon. Formelt ble anordningen opphevet ved loven om fiendegods o. a. av 22. mars 1946.

I forbindelse med spørsmålet om beredskapslovgivning tok departementet våren 1948 også opp spørsmålet om å få permanente lover

om forbud mot forbindelse med fienden og om behandling av fiendtlig eiendom. Departementet anmodet høyesterettsdommer Sverre Grette og direktør Erik Poulsson som sakkyndige om å avgi forslag til slike lovregler.

De sakkyndiges forslag.

1. De sakkyndige har i sin innstilling, oversendt med brev av 7. juli 1948, lagt frem følgende

utkast til lov om forbud mot forbindelse med fienden:

§ 1.

Ved fiende forstås i denne lov:

- a) Stat som Norge er i krig med (fiendtlig stat).
- b) Fysisk person som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område.
- c) Juridisk person (selskap, forening, korporasjon eller stiftelse) av privat eller offentlig karakter som har sitt sete på fiendtlig område eller som er under kontroll av fienden.
- d) Andre offentlige eller private rettssubjekter når Kongen eller den han gir fullmakt, har fastsatt at de skal anses som fiender i forhold til denne lov.

Ved fiendtlig område forstås i denne lov område som fiendtlig stat har høyhetsrett over uten at det er besatt av norske eller allierte styrker, samt område som er besatt av fiendtlig stat. Det samme gjelder område som Kongen eller den han gir fullmakt, har fastsatt skal anses som fiendtlig.

§ 2.

Det er forbudt å ha forbindelse med fienden eller foreta handling som er egnet til å skaffe fienden fordel.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

Forbudt er således bl. a.:

- a) Å inngå avtale med fienden eller til fordel for fienden.
- b) Å påta seg forpliktelse overfor fienden eller til fordel for fienden.
- c) Å yte tjeneste, levere gods eller verdipapirer, betale penger, stifte eller overføre rettigheter av enhver art til fienden eller til fordel for fienden.
- d) Å motta tjeneste, gods, verdipapir eller annen ytelse fra fienden.
- e) På hvilken som helst måte direkte eller gjennom mellommann å sende melding til fienden av hvilken som helst art.

Forbudet gjelder ikke handlinger foretatt i offentlig oppdrag.

Kongen eller den han gir fullmakt kan gjøre unntak fra forbudet.

§ 3.

Rettshandel som er i strid med § 2 er ugyltig. Godtroerverv i henhold til sådan rettshandel kan ikke finne sted. Unntak gjelder dog for penger og verdipapirer utstedt til innehaveren.

§ 4.

Den som overtreder forbudet i denne lovs § 2 straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge disse straffer. Er handlingen begått av uaktsomhet, er straffen bøter. Forsøk på og medvirkning til overtredelsen er straffbar.

Overtredelse av denne lov anses som forseelse.

§ 5.

Denne lov trer i kraft straks.

2. De sakkyndige har fremlagt følgende

utkast til lov om fiendtlig eiendom:

§ 1.

Ved fiende forstås i denne lov:

- a) Stat som Norge er i krig med (fiendtlig stat).
- b) Borger av fiendtlig stat uten hensyn til hvor han bor eller oppholder seg.
- c) Fysisk person som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område.
- d) Juridisk person (selskap, forening, korporasjon eller stiftelse) av privat eller offentlig karakter som har sitt sete på fiendtlig område eller som er under kontroll av fienden.

Ved fiendtlig område forstås i denne lov område som fiendtlig stat har høyhetsrett over uten at det er besatt av norske eller allierte styrker, samt område som er besatt av fiendtlig stat. Det samme gjelder område som Kon-

gen eller den han gir fullmakt, har fastsatt skal anses som fiendtlig.

Kongen eller den han gir fullmakt kan bestemme:

- 1) At andre rettssubjekter enn foran nevnt skal anses som fiende etter denne lov.
- 2) At et rettssubjekt som etter denne lov er fiende, ikke skal anses som sådan.

§ 2.

Fiendtlig eiendom er etter denne lov følgende formuesverdier når de tilhører fiende:

- a) Fast eiendom, skip, løsøre og varer som befinner seg i riket selv om retten til slik eiendom er knyttet til dokument som befinner seg utenfor riket.
- b) Betalingsmidler, verdipapirer og dokumenter av enhver art som hjemler eller er bevis for rettigheter og som befinner seg her i riket.
- c) Aksjer og andre andeler eller kapitalinteresser i norske foretak.
- d) Krav på skyldnere som er hjemmehørende her i riket, selv om fordringen er knyttet til omsetningsskjeldsbrev som befinner seg utenfor riket.
- e) Patent-, mønster- og varemerkerettigheter, rett til forretningskjennetegn, rett til fotografi og rett til åndsverker, alt så langt disse rettigheter nyter rettsvern i Norge. Videre rettigheter i henhold til søknader om patent-, mønster- eller varemerkevern i Norge.
- f) Rettigheter i henhold til forsikringsavtale med norsk forsikringsselskap eller med representant (hovedagent) i Norge for utenlandsk forsikringsselskap.
- g) Alle andre økonomiske verdier som befinner seg her i riket.
- h) Tinglige og kontraktsmessige rettigheter vedkommende formuesverdier nevnt under a—g.

Krigsmateriell og annen eiendom som er særskilt innrettet for militære formål, eller som er tatt som krigsbytte av norske eller allierte militæravdelinger, går ikke inn under loven, hvis ikke annet bestemmes av Kongen eller den han gir fullmakt.

§ 3.

Fiendtlig eiendom forvaltes av Direktoratet for fiendtlig eiendom. Direktoratet ledes av en direktør. Kongen eller den han gir fullmakt kan oppnevne et råd og for øvrig gi nærmere regler om direktoratets organisasjon og arbeid.

Utgiftene ved direktoratets virksomhet dekkes av de midler som er under forvaltning.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

§ 4.

Enhver som skylder penger eller andre ytelser til fienden eller som eier, besitter, oppbevarer, råder over eller fører tilsyn med fiendtlig eiendom, plikter å anmelde dette til Direktoratet for fiendtlig eiendom på den måte og innen den frist som direktoratet fastsetter. Det samme gjelder den som styrer eller deltar i styret av norske selskaper eller andre foretak som fienden har del i. Direktoratet kan ved alminnelige regler eller ved særskilt bestemmelse gjøre unntak fra anmeldelsesplikten.

Direktoratet kan foreta undersøkelser for å skaffe seg oversikt over fiendtlig eiendom og kan i den anledning kreve opplysninger av offentlige og kommunale myndigheter, enkeltpersoner og institusjoner. Det kan også kreve å få granske forretningsbøker, styre- og forhandlingsprotokoller og andre dokumenter og bøker. Om nødvendig kan det kreve å få besiktige verdier eller steder der verdier finnes.

Politiet skal hjelpe til med slike undersøkelser når direktoratet forlanger det. Direktoratet kan pålegge skifteretten å foreta registrering og om nødvendig forsegling av fiendtlig eiendom som finnes i vedkommende domsogn. Taushetsplikt som etter lovgivningen påligger offentlige tjenestemenn, banker, sakførere, meglere eller andre fritar ikke for plikt til å foreta anmeldelse eller gi opplysninger etter denne lov eller forskrifter utferdiget med hjemmel i den.

Enhver som i tjenestens medfør får opplysninger i henhold til denne paragraf, skal med de begrensninger som følger av hans tjenesteplikter, bevare taushet om det opplyste. Han må ikke i sin erhvervsvirksomhet gjøre bruk av hemmeligholdte innretninger eller fremgangsmåter som han på denne måte er blitt kjent med.

§ 5.

Det er forbudt å betale gjeld til fienden eller å avhende, behefte, forbruke eller på annen måte forføye over fiendtlig eiendom slik at den forkommer eller vesentlig forringes i verdi. Direktoratet for fiendtlig eiendom kan ved alminnelige regler eller ved særskilt tillatelse gjøre unntak fra dette forbud.

Rettshandel avgitt i strid med forbudet i foregående ledd er ugyldig. Godtroerhverv av fiendtlig eiendom eller rettighet herover kan ikke finne sted. Unntak gjelder dog for penger og for aksjer og gjeldsbrev som er utstedt til ihendehaveren.

Utlegg og annen tvangsfullbyrdelse i fiendtlig eiendom kan ikke fremmes uten etter sam-

tykke fra Direktoratet for fiendtlig eiendom. Tilsvarende gjelder med hensyn til inndragning i konkursbo.

§ 6.

Direktoratet for fiendtlig eiendom kan gjøre gjeldende alle rettigheter som fienden har til eiendom nevnt i § 2 og er for så vidt legitimert til å opptre på vegne av fienden. Dette gjelder selv om rettigheten er knyttet til dokument som ikke has til stede. Er rettigheten tinglyst eller innført i noe offentlig register, bør anmerkning skje i registret.

§ 7.

Direktoratet for fiendtlig eiendom kan ta de skritt som anses påkrevd for å sikre, bevare og gjøre fruktbringende fiendtlig eiendom som er under dets forvaltning eller som forvaltes av den opprinnelige eier, besitter m. v. med samtykke av direktoratet og under dets kontroll. Eiendom kan selges for så vidt dette er hensiktsmessig, og utbyttet blir deretter å forvalte på vanlig måte. Næringsvirksomhet som tilhører fienden, kan settes under styring av en av direktoratet oppnevnt forvalter. Forvalteren skal etter nærmere anvisninger av direktoratet og under dets kontroll treffe alle disposisjoner som er nødvendige for formålet.

§ 8.

Kontrakter med økonomiske formål som er inngått med fienden og som ikke er oppfylt, faller bort, med mindre direktoratet for fiendtlig eiendom bestemmer at de fortsatt skal beholde sin gyldighet.

Direktoratet kan kreve å tre inn i kontrakter som nevnt i første ledd som er helt eller delvis oppfylt fra den fiendtlige parts side. Blir slikt krav ikke framsatt, kan direktoratet gjøre gjeldende alle rettigheter som bortsett fra krigstilstanden ville ha tilkommet fienden i anledning av kontraktens bortfall.

Dersom kontrakten bare er delvis oppfylt av den fiendtlige part, er inntredelse i kontrakten avhengig av at de gjenstående forpliktelser blir oppfylt, i tilfelle med de avvik som følger av lov eller annen bindende bestemmelse. Oppfyllelse av kontrakten kan i dette tilfelle ikke kreves dersom krav om dette ikke blir framsatt innen rimelig tid etter at det ble anledning til det.

§ 9.

Eier av fiendtlig eiendom som har vært under forvaltning, kan ikke gjøre ansvar gjeldende overfor staten på grunnlag av at eiendommen er tatt under forvaltning eller for tap påført i forbindelse med denne med mindre tapet skyldes forsettlige eller grovt uaktomme feil som staten etter alminnelige rettsregler er ansvarlig for.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

§ 10.

Den som overtrer denne lov eller forskrifter utferdiget med hjemmel i den, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge disse straffer. Er handlingen begått av uaktsomhet, er straffen bøter. Forsøk på og medvirkning til overtredelsen er straffbar.

Overtredelse av denne lov ansees som forseelse.

Påtale skjer bare etter begjæring av Direktoratet for fiendtlig eiendom.

Bestemmelsene får anvendelse også på handlinger begått i utlandet av norsk statsborger eller noen i Norge hjemmehørende person.

Eiendom som er søkt unndratt anmeldelse i henhold til § 4 eller har vært gjenstand for rettshandel i strid med § 5, kan inndras ved dom hos den skyldige eller den på hvis vegne han har handlet, uten at straffesak behøver å være reist eller å kunne reises mot noen.

§ 11.

Kongen eller den han gir fullmakt kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av denne lov.

§ 12.

Denne lov trer i kraft straks.

3. Til utkastene har de sakkyndige knyttet følgende

motiver:

I.

Innledning.

De bestemmelser vi hittil har hatt på disse områder er følgende:

Ved provisorisk anordning om særlige råd-gjerder under krig av 14. april 1940 fikk Justisdepartementet fullmakt til å gi forskrifter bl. a. om hvorledes det skulle forholdes med fiendtlig eiendom.

Ved provisorisk anordning av 18. mai 1940 ble fullmakten utvidet til også å omfatte «forskrifter om hvorledes det skal forholdes med eiendom og rettigheter tilhørende enkeltpersoner, selskaper, korporasjoner og stiftelser i områder som er besatt av tyske tropper». I henhold til disse bestemmelser ble det den 24. mai 1940 gitt forskrifter om behandlingen av eiendom tilhørende personer og selskaper m. v. i det tyske rike og i de besatte områder. Forskriftene ble gitt under hensyntagen til den situasjon som da forelå, nemlig at landet var delvis okkupert.

Disse forskrifter ble avløst av provisorisk anordning av 9. mars 1945 om behandling av fiendtlig eiendom. Så vel forskriftene av 24. mai 1940 som anordningen av 9. mars 1945 og motivene til disse bestemmelser er utførlig referert i Ot. prp. nr. 23 for 1945—46 om

lov om behandling av fiendtlig eiendom m. v. På grunnlag av denne proposisjon ble lov om fiendegods o. a. av 22. mars 1946 vedtatt.

Ved kgl. res. av 6. september 1946 er det fastsatt hva som er fiendtlig område etter loven om fiendegods. Ved kgl. res. av 19. september 1947 er det i henhold til lovens § 1, 2. ledd foretatt en utvidelse av fiendebegrepet. Endelig er det i Ot. prp. nr. 52 for 1948 foreslått enkelte forandringer i loven om fiendegods.

Den 9. mars 1945 ble det også gitt en provisorisk anordning om forbud mot forbindelse med fienden. Anordningen ble oppnevnt den 22. mars 1946.

Vi har overveiet om det nå med fordel lar seg gjøre å slå sammen bestemmelsene om forbindelse med fienden og om fiendtlig eiendom i én lov, og har forsøksvis utarbeidet utkast til en sådan samlet lov. Av forskjellige grunner er vi imidlertid kommet til at dette ikke er hensiktsmessig. For det første har lovene forskjellige formål. En lov om forbud mot forbindelse med fienden er først og fremst ett ledd i en økonomisk krigføring som inngår i den totale krig. Dessuten er den av betydning for å hindre forrederisk forbindelse med fienden.

Hensikten med en lov om fiendtlig eiendom er å ta vare på verdier som eierne er avskåret fra å passe på, hindre at de brukes til skade for Norge, sørge for at verdiene kommer til nytte i den norske krigsøkonomi og at de eventuelt kan brukes som erstatningsobjekter ved fredsoppgjøret. Det blir stort sett en virksomhet av konserverende art. Denne forskjell i formålet vil bl. a. lede til at begrepet «fiende» ikke helt ut kan gis det samme innhold når det gjelder forbud mot forbindelse med fienden som når det dreier seg om forvaltning av fiendtlig eiendom.

Videre skulle vi tro at de to sett av bestemmelser vil måtte håndheves av forskjellige myndigheter.

En lov om forbud mot forbindelse med fienden administreres best av Handelsdepartementet, Forsyningsdepartementet eller Utenriksdepartementet, eller av disse institusjoner i samarbeid. Dessuten må man ha kontakt med sikkerhetstjenesten, som formentlig vil sortere under Justisdepartementet.

Bestemmelsene om fiendtlig eiendom håndheves antagelig best som hittil ved et Direktorat for fiendtlig eiendom. I den første tid etter frigjøringen hørte Direktoratet under Justisdepartementet. Da det imidlertid viste seg at det i den fiendtlige eiendom inngikk et betydelig antall bedrifter og andre verdier som var av stor betydning for landets næringsliv, falt det naturlig at Direktoratet ved årsskiftet

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

1945—46 ble overført til det daværende Handelsdepartement. Ordningen har fungert utmerket og har ikke hindret et intimt samarbeide med Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Under en ny krig vil det antagelig være naturlig at Direktoratet atter henlegges under Justisdepartementet. Vi vet intet om karakteren av det som da vil bli fiendtlig eiendom. Det er ikke sannsynlig at den vil omfatte slike store anlegg som de tyskerne satte i gang under okkupasjonstiden. Dessuten blir det så lenge krigen varer, i alminnelighet ikke spørsmål om avhendelse av fiendtlig eiendom.

På grunnlag av disse betraktninger tillater vi oss derfor å fremkomme med særskilte forslag til lov om forbud mot forbindelse med fienden og til lov om fiendtlig eiendom.

Om forslagene skal bemerkes:

II.

Lov om forbud mot forbindelse med fienden:

Vi har nøye gjennomgått den provisoriske anordning av 9. mars 1945 med motiver og kommet til at de der fastsatte bestemmelser er tjenlige og derfor kan gjentas uten vesentlige forandringer. Da motivene til denne anordning ikke tidligere har vært trykt i sin helhet, inntar vi nedenfor det vesentlige av det foredrag som lå til grunn for anordningen:

I. Alminnelige bemerkninger.

Virkningen av at det inntre krigstilstand mellom to stater er at ethvert normalt samkvem mellom dem opphører. Dette gjelder ikke bare den offisielle forbindelse mellom stat og stat, men i moderne tid også for så vidt angår det innbyrdes forhold mellom de krigførende lands borgere. Det er etter hvert i de fleste land blitt en festnet oppfatning at handel og annet samkvem med fienden er rettsstridig og straffverdig. Forbudet mot forbindelse med fienden følger i og for seg ikke av folkeretten; det må alltid ha hjemmel i de nasjonale lovgivninger. Den felles årsak, krigstilstanden, har imidlertid i forskjellige land ført til likeartede rettsdannelser på dette område.

I Storbritannia har reglene om forbud mot samkvem med fienden sin opprinnelige hjemmel i Common Law og er utviklet gjennom praksis opp til 1914. I forholdenes medfør ble emnet ved utbruddet av forrige verdenskrig lovfestet gjennom den første «Trading with the Enemy Act, 1914». Loven var gjenstand for en rekke forandringer og utbygninger som avspeiler de erfaringer som ble gjort under krigens gang. Ved utbruddet av den nåværende krig ble den avløst av «Trading with the Enemy Act, 1939» som fremdeles er gjeldende. Lignende lovbestemmelser som de britiske gjelder i Amerikas Forente Stater (lov 6. oktober 1917) og ble ved krigsutbruddet i september i september 1939 også utferdiget i Frankrike til avløsning av tidligere bestemmelser på området fra 1914.

Hovedtrekkene i den britiske «Trading with the Enemy Act, 1939» går ut på følgende: Enhver «handel med fienden» er forbudt og straffbar med mindre den skjer i h. t. særskilt offentlig tillatelse. Som handel med fienden anses ethvert samkvem og enhver transaksjon med eller til fordel for fienden hva enten det gjelder forhold av kommersiell, finansiell eller annen art. Som «fiende» i lovens forstand anses enhver stat (statsoverhode) som er i krig med Storbritannia, fysiske personer som er bosatt på fiendtlig område, selskaper eller andre sammenslutninger som er under fiendtlig kontroll, selskaper eller andre sammenslutninger som er registrert i en stat som er i krig med Storbritannia eller i samsvar med et slikt lands lovgivning samt enhver fysisk person eller sammenslutning som driver forretningsvirksomhet på fiendtlig område. At en person er fiendtlig statsborger gjør ham derimot i og for seg ikke til fiende i lovens forstand. Board of Trade kan ved særskilt bestemmelse fastsette at visse navngitte personer eller selskaper skal anses som fiender og følgelig komme inn under loven («blacklisting»). «Fiendtlig område» er ethvert område som hører under eller er besatt av en stat som er i krig med Storbritannia uten å være besatt av britiske eller allierte styrker. Board of Trade kan ved særskilte bestemmelser fastsette at loven også skal gjelde for andre områder. — Forretningsvirksomhet som drives av, på vegne av eller under ledelse av fiender eller fiendtlige borgere eller som antas å ha tilknytning til fienden, kan etter bestemmelse av Board of Trade forbyes, undergis restriksjoner eller påbys avviklet. Til dette formål kan tilsynet med forretningen eller ledelsen av utviklingen overlates til en særskilt beordret person. — Overdragelse av fordringer, omsetningsskjeldsbrev o. lign. av eller på vegne av fienden er ugyldig og uten rettsvirkning. — For å åpne adgang til innfrielse av gjeld til fienden og for å dra omsorg for fiendtlig eiendom i påvente av den ordning som måtte bli truffet ved fredsslutningen, beordres Board of Trade til å oppnevne forvaltere av fiendtlig eiendom (Custodians of Enemy Property) henholdsvis for England, Skottland og Nordirland. I samsvar hermed kan det bestemmes: At pengebeløp som, bortsett fra krigstilstanden, er betalbare til eller til fordel for fienden skal betales til vedkommende forvalter; at forvaltningen av nærmere angitt fiendtlig eiendom skal overdras til denne; at visse særskilte beføyelser vedkommende fiendtlig eiendom skal tilligge forvalteren. — Den som i samsvar med forskriftene i loven betaler inn penger eller foretar andre retts-handler overfor forvalteren av fiendtlig eiendom, befries for sine forpliktelser og kan ikke senere saksøkes ved britisk domstol.

Norske lovregler som dekker samme område som den britiske «Trading with the Enemy Act», forefinnes for tiden ikke. Hermed er ikke. Hermed er ikke sagt at samkvem med fienden etter norsk lov kan finne sted uten hinder av krigstilstanden. Straffeloven av 22. mai 1902 § 86 truer med straff av fengsel inntil på livstid (nå dødsstraff, jfr. prov. anordning av 3. okt. 1941) den som «under en krig hvori Norge deltar - - - yter fienden bistand i råd eller dåd».

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

Paragrafen omfatter utvilsomt også den som frivillig ved levering av varer, utføring av tjenester eller lign. øker fiendens resurser eller på annen måte styrker hans motstandsevne. Et begrenset forbud mot forbindelse med fienden inneholdes i den militære straffelovs § 85 som fastsetter straff for den som uten særskilt tillatelse «har omgang eller brevveksler med noen der hører til den fiendtlige krigsmakt eller befinner seg på fiendtlig område.» I en mere alminnelig form er et lignende forbud nylig opptatt i prov. anordning av 15. desember 1944 om straff for visse handlinger begått i krigstid. Anordningens § 1 litr. k fastsetter bl. a. straff for den som «uten særskilt tillatelse på hvilken som helst måte direkte eller indirekte har forbindelse med fienden eller med person som bor eller oppholder seg på fiendtlig område eller område besatt av fienden». Begge de sistanførte bestemmelser omhandler militære forgåelser. Dette medfører at de bare kan anvendes overfor sivilpersoner dersom handlingen er begått «på krigsskueplassen eller med det fortsett å bistå fienden eller å motivirke den norske krigsmakt», jfr. mil. strl. § 9 nr. 5 slik som den lyder etter endring ved prov. anordning av 26. februar 1943.

Under kampene i Norge ble det av Justisdepartementet 24. mai 1940 gitt forskrifter om behandling av eiendom tilhørende personer og selskaper m. v. i Det tyske rike og i besatte områder. Forskriftene ble gitt med hjemmel i prov. anordning av 14. april 1940 om særlige rådgjerd under krig § 6 a og prov. anordning av 18. mai 1940 om behandling av eiendom tilhørende personer og selskaper m. v. i besatte områder § 1. Bestemmelsene har et visst slektskap med de britiske regler om oppnevning av forvaltere av fiendtlig eiendom. De innfører anmeldelsesplikt til skifteretten for så vidt angår «fiendtlig» løs og fast eiendom over en bestemt verdi. Og skifteretten er gitt i oppdrag enten direkte eller gjennom særskilt oppnevnte tilsynsmenn å treffe de forføyninger som er påkrevd forat tingene skal få tilstrekkelig tilsyn og bli utnyttet på forvarlig måte.

De norske lovbestemmelser som er gjengitt i det foregående, vil neppe strekke til under frigjøringen av Norge. På den ene side savner man en adekvat straffebestemmelse. Reglene i den militære straffelovgivning vil bare kunne brukes under bestemte forutsetninger. Det hull som herved oppstår vil ikke kunne fylles ved en henvisning til den alminnelige forrederibestemmelse i den borgerlige straffelovs § 86. Man må regne med at domstolene i tilfelle ville vegre seg ved å anvende denne overfor forskjellige mindre graverende transaksjoner som rettelig i krigstid bør være forbudt og straffbare som ulovlig forbindelse med fienden. På den annen side trenger man nye regler om forvaltningen av fiendtlig eiendom. Forskriftene av 24. mai 1940 er preget av den situasjon som forelå på den tid de ble gitt. De tar etter sitt innhold sikte på å dra omsorg for private økonomiske interesser til fordel for personer som på grunn av krigsforholdene midlertidig var satt ut av stand til selv å vareta sitt tarv. Man synes videre ved utformningen fortrinnsvis å ha hatt norsk

eiendom for øye. I motsetning hertil vil det nar okkupasjonen oppnører — helt eller delvis — først og fremst være den tyske eiendom i Norge som patrenger seg oppmerksomheten og nødvendiggjør særskute tiltak. Hertil kommer endelig den omstendighet at forholdet til våre allierte og hensynet til den felles økonomiske krigsførsel har skapt behov for en mere hensiktssvarende lovordning på dette område.

Av de grunner som er anført ovenfor vil departementet anbefale at de nødvendige nye lovbestemmelser om forbud mot forbindelse med fienden blir utvirket i form av en særskilt provisorisk anordning om dette forhold. En uttømmende og effektiv lovordning angående behandling av fiendtlig eiendom er som det vil fremgå minst liksom påkrevd. Departementet antar imidlertid at reglene herom bør samles i en egen anordning og fremmes som særskilt sak. Slik som krigen har artet seg for Norges vedkommende er det ikke noen nødvendig eller ubetinget naturlig sammenheng mellom de to sett av rettsregler. Okkupasjonen av hele riket har skapt særegne problemer som ikke lar seg løse etter de linjer som er fulgt i eldre lovgivninger, f. eks. den britiske «Trading with the Enemy Act, 1939». Annerledes når det gjelder reglene om forbindelse med fienden mens krigen pågår — lovordningen vedkommende den egentlige økonomiske krigsførsel. Her bør en så langt det er forenlig med norsk lovteknikk og med særskilte norske forhold ta den britiske lovgivning som mønster. Herved vil en kunne tilgodegjøre seg britisk erfaring og britisk rettspraksis på et rettsområde som i Norge er nytt og ubearbeidet. Ordningen i Storbritannia er videre grunnlaget for amerikansk rett på dette felt og for de rettsregler som gjelder i de land som hører til Det britiske samvelde. Dessuten har britisk rett vært forbillede for bl. a. den hollandske lov om forbindelse med fienden av 7. juni 1940. Hovedgrunnen til at de norske bestemmelser antas å burde legges så nær som mulig opp til britisk rett, er imidlertid hensynet til den felles allierte krigsførsel. Det er av vesentlig betydning at forskriftene om forbindelse med fienden i de forskjellige allierte land passer inn i hverandre slik at de dekker de samme handlinger og gjøres gjeldende overfor de samme områder, personer, selskaper, institusjoner m. v.

II. Bemerkninger til de enkelte paragrafer i utkastet.

Til § 1. Paragrafens første ledd inneholder et alminnelig forbud mot forbindelse med fienden og svarer for så vidt til den britiske lovs sect. 1. Som man vil ha sett av fremstillingen under avsnitt I, er begrepet «Trading with the Enemy» etter britisk oppfatning særdeles omfattende. Det tar ikke bare sikte på økonomiske og finansielle transaksjoner, men rammer enhver kommunikasjon med fienden, f. eks. personlig brevveksling. Til tross for at man i norsk rett har spesialbestemmelser som delvis dekker samme område, antar departementet at man også i sistnevnte henseende bør følge den britiske linje. Man har formet bestemmelsen slik at den bare rammer den som selv tar initiativet til å komme i for-

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

bindelse med fienden. Det er med andre ord ikke forbudt å ta imot meddelelser fra fiendens land eller fra fiendtlige personer. Dette er også stillingen i Storbritannia.

De handlinger og de former for forbindelse med (til fordel for) fienden som er oppregnet i paragrafens annet ledd litr. a—e, gar i og for seg samtlige inn under den generelle bestemmelse i første ledd. Det tør imidlertid anses hensiktsmessig å klargjøre den alminnelige definisjon gjennom en del konkrete eksempler. Bestemmelsen vil ved dette bli lettere forståelig for den store almenhet som skal innrette seg etter anordningen.

I annet ledd litr. a—c er uttrykkelig medtatt også handling «til fordel for fienden». Definisjonen i første ledd er så vidt formet at den uten videre vil omfatte slike handlinger. Ved å forby handlinger som er til fordel for fienden, har man særlig ment å ramme visse arter av forbindelser med personer eller institusjoner i nøytrale land. Kjøp av varer av fiendtlig opprinnelse vil således regelmessig være forbudt, selv om det skjer gjennom nøytrale forretningsdrivende som mellommenn. Det samme gjelder leveranser til nøytrale dersom varene senere blir solgt videre til fienden eller det førstnevnte salg muliggjør eksport til fienden av andre varer fra det nøytrale land. Uttrykket «til fordel for fienden» må forstås med den begrensning at det bare dekker transaksjoner som er til fordel for fienden under krigen, dvs. mens han er fiende. Herunder innbefattes et eventuelt intervall mellom våpenstillstanden og fredsavslutningen for hvilket anordningen helt eller delvis måtte bli opprettholdt. En handling eller unnlattelse kan imidlertid være til fordel for fienden under krigen selv om den ikke skaffer ham varer eller andre goder så lenge krigen varer. Den vil også kunne være det dersom det f. eks. ved avtale med tredjemann i nøytralt land under krigen bindes formuesverdier i alliert land som først vil komme fienden til gode etter krigens opphør. Det avgjørende må være om den allierte krigsførsel blir svekket ved at formuesverdier blir båndlagt på denne måte.

Paragrafens siste ledd inneholder i første punktum hjemmel for Kongen eller den han bemyndiger til å dispensere fra forbudet mot forbindelse med fienden. I likhet med ordningen i Storbritannia og U. S. A. forutsettes dette å skulle skje ved utstedelse av spesielle eller generelle lisenser.»

«Til § 2. Paragrafen definerer anordningens uttrykk «fiende» og «fiendtlig område», jfr. den britiske lovs sect. 2 og 15 B. Fiende er først og fremst enhver stat som Norge er i krig med (a). Hvorvidt det består krigstilstand mellom Norge og en fremmed stat, kan under visse omstendigheter tenkes å fremstille seg som tvilsomt. Spørsmålet herom hører under domstolene, men vil med bindende virkning for disse kunne avgjøres ved et utsagn fra Regjeringen eller på dennes vegne av Utenriksdepartementet, jfr. Grl. § 26. — Fiender er der nest alle fysiske personer som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område (b). I tvilstilfelle vil domstolene måtte avgjøre hvilken fasthet tilknytningen må ha

forat en skal kunne tale om fast opphold. Som det sees legges det vekt på bopel eller opphold på fiendtlig område, ikke på statsborgerretten. En norsk borger som har fast bopel i Tyskland eller et tyskokkupert område, herunder den besatte del av Norge, er å anse som fiende i anordningens forstand. Omvendt vil en tysk statsborger som er bosatt i nøytralt land eller i frigjorte norske områder, ikke i og for seg være å anse som fiende i forhold til anordningen. Hvorvidt en bør treffe særskilte foranstaltninger overfor slike «utenlandstyskere», f. eks. inndra deres formue i Norge til fordel for den norske statskasse, er et spørsmål for seg som ligger utenfor anordningen. I henhold til nærværende paragrafs litr. d vil imidlertid administrasjonen kunne bestemme at alle tyske statsborgere uten hensyn til bopel eller opholdssted skal være å betrakte som «fiender». — Paragrafens litr. c omfatter juridiske personer av privat eller offentlig karakter som har en nærmere angitt tilknytning til fienden. Bestemmelsen faller i to deler: 1) Juridiske personer som har sitt sete eller sin hovedvirksomhet på fiendtlig område. Det er meningen med denne definisjon å ramme alle andre rettssubjekter innenfor fiendtlig område enn fysiske personer og selve den fiendtlige stat. Ved siden av selskaper, foreninger, og andre privatrettslige sammenslutninger vil således bl. a. kommuner og lignende lokale administrative enheter gå inn under bestemmelsen. Den britiske lov legger hovedvekten på hvorvidt en juridisk person er registrert (incorporated) på fiendtlig område. I samsvar med det hjemstavnsbegrep som til vanlig blir lagt til grunn i norsk rett, har man antatt at det avgjørende kriterium i første rekke bør være hvor selskapet osv. har sitt sete. Som det fremgår vil det ikke uten videre bringe f. eks. et nøytralt selskap inn under anordningen at det utøver en viss virksomhet på fiendtlig område. Denne virksomhet må ha karakter av selskapets hovedvirksomhet. Dette er åpenbart ikke tilfelle hvor f. eks. en svensk fabrikk utfører visse ledd i produksjonsprosessen gjennom et anlegg i Tyskland. 2) Juridiske personer som er under kontroll av fienden. Et meget vanskelig spørsmål oppstår når en har å gjøre med selskaper, foreninger osv. som visstnok har sitt sete eller sin hovedvirksomhet på alliert eller nøytralt område, men som er under fiendtlig kontroll. I samsvar med britisk og amerikansk rett er slike rettssubjekter foreslått gitt fiendtlig karakter. Vanskeligheten består her i bedømmelsen av hvorvidt vedkommende rettssubjekter er »under kontroll av fienden». Inn under bestemmelsen faller ikke bare aksjeselskaper i nøytrale land hvor aksjemajoriteten sitter på fiendtlige hender. Man har for øye enhver form for kontroll, hva enten den har sitt grunnlag i at en fiende eier eller kontrollerer selskapets aksjekapital eller lånekapital, står som stor kreditor overfor selskapet eller utøver vesentlig innflytelse ved kartellavtale, ved faktisk innflytelse på selskapets ledelse ell. lign. Det avgjørende er om vedkommende rettssubjekt som ytre sett er nøytralt eller endog alliert, står under faktisk kontroll av eller i et faktisk avhengighetsforhold til en fiende. Med fiende forstås i denne sammenheng

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

alle de andre rettssubjekter som er omhandlet i paragrafen. Som tidligere nevnt er fiendtlig borgerrett i og for seg ikke avgjørende i denne sammenheng. Hvor f. eks. et nøytralt aksjeselskap kontrolleres av fiendtlige statsborgere, vil det imidlertid ofte kunne være grunn til å tillegge det fiendtlig karakter ved særskilt bestemmelse i medhold av litr. d, altså selv om vedkommende fiendtlige undersåtter bor eller oppholder seg i det nøytrale land der selskapet forutsettes å ha sitt sete. Bestemmelsen i litr. d har til hensikt å hjemle administrasjonen adgang til å utstede «svartelister» etter mønster av den britiske «Statutory List» og den amerikanske «Proclaimed List». Det er forutsetningen at det så snart anordningen er trådt i kraft blir utstedt en svarteliste som med visse forbehold opptar navnene på de personer, selskaper etc. som på dette tidspunkt er «black-listed» av den britiske og den amerikanske regjering.

Fiendtlig område i anordningens forstand er i følge pragrafens annet ledd i første rekke område som en fiendtlig stat har høyhetsrett over samt område som er okkupert av en fiendtlig stat. Den britiske lov gjør her en reservasjon for så vidt angår fiendtlig territorium som er besatt av britiske eller allierte styrker. Tyske distrikter som er eller blir besatt av allierte tropper, vil etter dette i og med besettelsen falle utenfor begrepsbestemmelsen. Departementet antar at det etter omstendighetene er grunn til å opp- ta en tilsvarende bestemmelse i anordningen. Siste punktum åpner adgang for administrasjonen til å bestemme at også andre områder enn foran nevnt skal anses som fiendtlig i anordningens forstand. Man har her særlig for øye områder tilhørende stater med hvilke noen av våre allierte er i krig uten at Norge selv er det samt områder som står under en mere eller mindre sterk innflytelse av fiendtlig stat.

Til § 3. Rettshandler med eller til fordel for fienden, som ikke skjer i henhold til særskilt offentlig tillatelse, er ifølge utkastets § 1, jfr. § 4, forbudt og straffbare. Allerede alminnelige rettsgrunnsetninger ville formentlig etter dette føre til at slike rettshandler er ugyldige og uten rettsvirkning. Departementet har imidlertid for tydelighets skyld funnet å burde gi særskilt uttrykk for dette. I sammenheng hermed er det tilkjennegitt at ugyldigheten har en slik karakter at den slår igjennom også overfor godtroende tredjemann. Av hensyn til omsetningslivet er det imidlertid foreslått gjort unntak for penger og ihen- dehavepapirer.

Etter den britiske lov utgjør «Custodian of Enemy Property» et viktig ledd i administrasjonen av lovgivningen om forbud mot forbindelse med fienden. Den som skylder penger til fienden kan med befriende virkning betale til Custodian. Denne kan selvstendig utøve forskjellige formuesrettigheter som tilligger fienden, f. eks. aksjonærrettigheter. Og det kan bestemmes at fiendtlig eiendom av nærmere angitt art skal inndras under Custodians forvaltning.

Bestemmelser av lignende art bør etter departementets mening ikke opptas i den foreliggende anordning. Som berørt under avsnitt I, er det som følge av den særegne utvikling i Norge naturlig at de nødvendige

forskrifter herom blir opptatt i en egen anordning om behandling av fiendtlig eiendom. Utkastet til en slik anordning bygger på et annet og snevrere fiendebegrep, idet det stort sett innskrenker seg til å omfatte virkelige fiender, dvs. tyske borgere. I forhold til disse foreslåes det gjort gjeldende meget restriktive regler om anmeldelse, disposisjonsforbud, forvaltning ved et særskilt direktorat for fiendtlig eiendom m. v. Derimot er det forutsetningen at nærværende departements forskrifter av 24. mai 1940 fortsatt skal gjelde for såkalte «technical enemies», det vil fra norsk synspunkt fortrinnsvis si nordmenn i okkuperte norske områder.

Når det gjelder den sistnevnte gruppe bør en søke å finne frem til en løsning som gjør minst mulig brudd på bestående forhold. Det bør søkes unngått at noen skal kunne påberope seg forbudet mot forbindelse med «fienden» til å si seg løs fra kontrakter med nordmenn i ennå ikke frigjorte deler av Norge. Her bør stillingen være den at kontraktsforholdet fortsatt består med mindre den opp- ståtte faktiske avsperring har til følge at det i henhold til alminnelige kontraktsregler bortfaller.

Gjeldsforpliktelser overfor nordmenn i okkuperte områder vil etter forskriftene av 24. mai 1940 strengt tatt komme inn under skifte- rettens tilsynsmyndighet. Departementet antar at det vil være praktisk her å gi anvisning på deponisjon i h. t. deponeringsloven av 17. februar 1939.

Til § 4. Strafferammen faller sammen med den som er fastsatt i de provisoriske anordninger av 14. april og 18. mai 1940. Etter omstendighetene har man imidlertid funnet grunn til å ta inn en særskilt lempeligere straffebestemmelse for så vidt angår den uakt- somme overtredelse.

Som nevnt under avsnitt I vil forbindelse med Norges fiender rammes av forrederibe- stemmelsen i strl. § 86 dersom handlingen betegner forsettlig bistand til fienden. Anordningens § 4 første punktum, jfr. § 1 vil teo- retisk sett i stor utstrekning dekke samme område som strl. § 86 (mil.strl. § 81). Man antar at domstolene vil bedømme forholdet slik at bare særlig grove forgåelser går inn under den sistnevnte paragraf. I så tilfelle er det ikke rimelig dessuten å straffe etter anordningen, hvilket man har funnet å burde gi uttrykk for ved en særskilt bestemmelse. Også i forhold til straffebestemmelsen i § 1 litr. k i prov. anordn. av 15. desember 1944 om straff for visse handlinger begått i krigstid, består delvis et konkurranseforhold. Etter den anførte anordnings § 3 skal saker angående straffbare handlinger som nevnt i anordningens § 1, inntil videre fremmes for de alminnelige domstoler eller, dersom dette bestemmes ved særdomstol. Stillingen er helt tilsvarende i forhold til bestemmelsen i mil. straffelovs § 85.

Departementet har ment at det til unn- gåelse av uklarhet vil være hensiktsmessig uttrykkelig å fastslå at hvor saken fremmes ved borgerlig domstol, blir forholdet alltid å henhøre under den foreliggende paragraf.

Til § 5. I den utstrekning ikke reglene om eksteritorialitet kommer inn, er nordmenn i U.K., U.S.A. m. v. undergitt den stedlige lovgivning angående «Trading with the Ene-

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

my». Det er ikke grunn til ved siden herav å gi de foreslåtte nye bestemmelser anvendelse på nordmenn i allierte land. Å gi dem gylldighet for det okkuperte Norge forbyr seg selv. Det går åpenbart ikke an å forby forbindelse med en fiende som sitter i landet.»

Bemerkninger til de enkelte paragrafer i vårt forslag.

Til § 1.

Denne paragraf svarer til anordningens § 2. Vi har funnet det riktigst å sette definisjonen av begrepet fiende i spissen på samme måte som det er gjort i loven om fiendtlig eiendom. Vi er blitt stående ved å sløyfe bestemmelsen i anordningen av 1945 om at en juridisk person som har sin hovedvirksomhet på fiendtlig område, skal anses som fiende. Vi henholder oss for så vidt til de synsmåter som er fremholdt av Justisdepartementet i Ot. prp. nr. 23 for 1945—46 side 12—13, og som etter vår oppfatning har sin gyldighet også når det gjelder bestemmelser om forbud mot forbindelse med fienden.

Til § 2.

Denne paragraf svarer til anordningens § 1. Siste ledd er omredigert og noe endret. Vi antar at det bør være tilstrekkelig til å unnta fra forbudet at en handling er foretatt i offentlig oppdrag. Er dette på det rene, bør det formentlig ikke henhøre under domstolene å bedømme om handlingen har vært til fordel for norske interesser eller ikke.

Det bør heller ikke settes noen grense for hvilke forbindelser staten skal kunne oppta. Man må gå ut fra at vedkommende myndigheter selv kan vurdere dette.

Til § 3.

Denne paragraf svarer til anordningens § 3, første ledd. De øvrige bestemmelser i anordningens § 3 har vi ment å burde utelate, idet vi antar at disse bestemmelser naturlig hører hjemme i loven om fiendtlig eiendom (se særlig §§ 6 og 8 i utkastet til denne lov).

Til § 4.

Denne paragraf svarer til anordningens § 4. Vi har i utkastet ikke tatt med bestemmelser svarende til 3. og 4. punktum i første ledd av anordningens § 4, idet vi ikke har oversikt over hvorvidt disse bestemmelser vil være på sin plass når lovgivningen om forrederi m. v. blir revidert.

III.

Lov om fiendtlig eiendom.

Utkastet svarer i sin systematikk helt til den nåværende lov. I hovedsaken gjelder dette også innholdet. Den nåværende lov er dog i noen grad preget av at den skulle anvendes

post bellum. Endel forandringer er derfor gjort. Vi har likeledes søkt å dra nytte av de erfaringer som er gjort under anvendelse av den nåværende lov.

Til § 1.

Litr a og b er inntatt uforandret fra § 1, a og b i loven om fiendegods.

I anordningen om fiendtlig eiendom av 9. mars 1945 § 1 c var det bestemt at «fysisk person som har bopel eller fast opphold på område som en fiendtlig stat har høyhetsrett over» skulle anses som fiende. I loven om fiendegods ble denne bestemmelse sløyfet av grunner som er nevnt i Ot. prp. nr. 23 for 1945—46 side 13. Disse grunner er ikke til stede når det skal gis regler med en mulig ny krig for øye. Under litr. c. har vi derfor foreslått en bestemmelse om at fysisk person som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område, skal anses som fiende. Om uttrykket «fiendtlig område» se nedenfor.

Litr. d svarer til litr. c og d i loven om fiendegods § 1. Vi har foretatt en omredigering, slik at bestemmelsen blir likelydende med § 1 c i utkastet til lov om forbud mot forbindelse med fienden.

I stedet for den någjeldende bestemmelse om at Kongen fastsetter hva det skal forstås ved fiendtlig område, har vi i annet ledd inntatt en definisjon som stemmer med regelen i § 1 i utkastet til lov om forbud mot forbindelse med fienden. Vi gjør i denne sammenheng oppmerksom på at det spørsmål kan reises om loven om fiendtlig eiendom bør ha den samme territoriale slagvidde som loven om forbud mot forbindelse med fienden. I så henseende var det i de to anordninger av 9. mars 1945 gitt bestemmelser som ikke falt sammen, idet anordningen om fiendtlig eiendom knyttet sine regler til et mindre omfattende begrep «fiendtlig område» enn den annen anordning, jfr. det foredrag som ligger til grunn for anordningen om fiendtlig eiendom og som er gjengitt i Ot. prp. nr. 23 for 1945—46 side 3 flg. Vi er imidlertid av den oppfatning at den definisjon av «fiendtlig område» som er gitt i anordningen av 1945 om forbud mot forbindelse med fienden, bør gjelde ikke bare for en ny lov om dette emne, men også for en lov om fiendtlig eiendom. Om fysiske og juridiske personer som befinner seg på — har sitt sete på — et område som faller inn under denne definisjon, gjelder det nemlig at de faktisk vil være avskåret fra å ta vare på eiendom de har i Norge.

Til § 2.

Bestemmelsen faller i alt vesentlig sammen med den någjeldende lovs § 2.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

Til § 3.

Bestemmelsen svarer til den nåværende lov § 3. Vi antar at det vil være hensiktsmessig at fiendtlig eiendom på samme måte som nå administreres av et direktorat. Det er formodentlig ikke godt på forhånd å si om administrasjonen vil skje under slike vilkår at det blir mulig å ha et råd. Vi anser det imidlertid meget ønskelig om ordningen med et råd kan gjennomføres og foreslår derfor en bestemmelse om at Kongen eller den han gir fullmakt kan oppnevne et råd. Antakelig vil det ikke være hensiktsmessig å arbeide med et så stort råd som det nå har vært — 7 medlemmer. Det må være nok å ha et råd bestående av 3 medlemmer.

Til § 4.

Er en uforandret gjengivelse av den nåværende lovs § 5. Vi har ansett det mest korrekt å plasere bestemmelsen om registrering av fiendtlig eiendom umiddelbart etter bestemmelsen om Direktoratet og foran de mer materialrettslige regler om fiendtlig eiendom.

Til § 5.

Er en uforandret gjengivelse av den nåværende lovs § 4.

Til § 6.

Er en noe omredigert gjengivelse av den nåværende lovs § 6.

Til § 7.

Svarer til den nåværende lovs § 11.

Til tross for at en ny lovs formål ikke er en umiddelbar realisasjon av all fiendtlig eiendom har vi beholdt bestemmelsen om at eiendommen kan selges for så vidt det anses hensiktsmessig. Det er nemlig utvilsomt at en del av den fiendtlige eiendom må realiseres. Dette gjelder for det første eiendom som forringes i verdi eller vanskelig lar seg oppbevare. Dernest kan det være gods og varer som nok lar seg konservere, men hvis fornuftige bestemmelse dog er å være gjenstand for forbruk. F. eks. varepartier som var bestemt til utførsel, men er blitt stanset på grunn av krigsutbrudd.

Bestemmelsen i den nåværende lovs § 11, siste ledd, har vi erstattet med en generell bestemmelse i forslagets § 11.

Til § 8.

Svarer til den nåværende lovs § 12. Første og fjerde ledd er slått sammen og er noe omredigert.

Til § 9.

Her er foreslått at en eier av fiendtlig eiendom i alminnelighet ikke kan gjøre ansvar

gjeldende overfor Staten på grunn av at eiendommen er tatt under forvaltning, eller for tap påført i forbindelse hermed. Dette vil vel også gjelde etter alminnelige rettsregler, men vi anser det for ønskelig å søke å forebygge unødige søksmål ved å innnta en uttrykkelig bestemmelse i loven.

Til § 10.

Svarer til den nåværende lovs § 16. Da fiendtlig eiendom ikke etter loven blir konfiskert, har vi foreslått en utvidet adgang til inndragning.

Til § 11.

Her er inntatt en alminnelig bestemmelse om at Kongen eller den han gir fullmakt kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av loven.

Departementets bemerkninger.

De sakkyndiges forslag har vært forelagt for Utenriksdepartementet, Handelsdepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet og Direktoratet for økonomisk forsvarsberedskap. Bortsett fra Forsvarsdepartementet og Direktoratet for økonomisk forsvarsberedskap — hvis uttalelser det vil bli gjort rede for i det følgende — har ingen hatt noe å bemerke til lovutkastene.

Departementet har på enkelte punkter fra-veket de sakkyndiges forslag, men har ellers i det store og hele funnet å kunne slutte seg til det. De avvik som er gjort, vil bli behandlet nedenfor.

1. Til de enkelte bestemmelser i utkastet til lov om forbud mot forbindelse med fienden bemerkes:

Til § 1. De sakkyndige har foreslått sløyfet bestemmelsen under § 2 bokstav c i den provisoriske anordning av 9. mars 1945 om at en juridisk person som har sin hovedvirksomhet på fiendtlig område, skal anses som fiende. Det vises til at denne bestemmelse også er sløyfet i fiendegodsloven av 22. mars 1946. I Ot. prp. nr. 23 for 1945—46 (s. 12—13) er som begrunnelse anført at det for juridiske personers vedkommende alltid bør være avgjørende hvor disse har sitt sete, at det synes å være liten grunn til å anse f. eks. et svensk aksjeselskap som har hatt sin hovedvirksomhet i Tyskland som fiende med den følge at dets eiendeler her i landet skal behandles som fiendtlig eiendom, og endelig at selskapet, hvis det har vært under kontroll av fienden, vil rammes av fiendegodsloven av 22. mars 1946 § 1 bokstav d. Disse synsmåter

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

har imidlertid ikke den samme gyldighet når det gjelder bestemmelser om forbud mot forbindelse med fienden. En ting er nemlig hvorvidt et slikt selskaps midler bør beslaglegges som fiendegods og — i samsvar med hva fiendegodsloven av 22. mars 1946 forutsetter (og nå etter endringsloven av 2. juli 1948 uttrykkelig fastslår i § 13) — konfiskeres til delvis dekning av Norges krav på erstatning for krigsskade. Noe annet er hvilke regler som bør oppstilles med en mulig fremtidig krig for øye for å hindre enhver transaksjon som kan medføre fordeler for fiendens krigsøkonomi. I betraktning av at det ikke er adgang til å dispensere fra bestemmelsene i § 1, at det kan være et vanskelig skjønsspørsmål hvorvidt en juridisk person har sin hovedvirksomhet på fiendtlig område, at en juridisk person som er under kontroll av fienden under enhver omstendighet anses som fiende, og at Kongen eller den han gir fullmakt etter § 1 bokstav d har myndighet til å fastslå at også rettssubjekter som ikke går inn under bokstav a—c, skal anses som fiende, finner departementet imidlertid å burde slutte seg til de sakkyndige. Forslaget er for så vidt i samsvar med den britiske «Trading with the Enemy Act, 1939» som denne bygger på at selskaper som har sin hovedvirksomhet på fiendtlig område uten å være under kontroll av fienden, ikke anses som fiende med mindre det blir uttrykkelig bestemt av Board of Trade.

Det følger av § 1 annet ledd at også fysisk person som har bopel eller fast opphold på område som er besatt av fienden, og juridisk person som har sitt sete på slikt område, går inn under fiendebegrepet i lovutkastets § 1. Da forbudet ikke kan være rettet til personer som i lovens forstand anses som fiender, følger herav at loven ikke vil komme til anvendelse innen norsk område som måtte bli besatt av fienden. I et slikt område er det straffelovgivningens forrederibestemmelser som setter de avgjørende grenser for i hvilken utstrekning derværende norske rettssubjekter kan ha forbindelse med fienden.

Til § 4. De handlinger som er straffbare etter denne paragraf, vil også rammes av straffelovens § 86 dersom de innebærer forsettlig bistand til fienden. Etter omstendighetene vil forholdet også kunne gå inn under mil. strl. § 85, men denne bestemmelse kommer ikke til anvendelse på sivilpersoner med mindre handlingen er foretatt på krigsskueplassen. Etter tilrådingen til anordningen av 9. mars 1945 om forbud mot forbindelse med fienden var det forutsetningen at straffelovens § 86 (eller i tilfelle mil. strl. § 85) skulle

anvendes i de grovere tilfeller; ellers skulle forholdet straffes etter denne bestemmelse.

Både Forsvarsdepartementet (som slutter seg til en uttalelse i denne retning av Generaladvokaten) og Direktoratet for økonomisk forsvarsberedskap tilrår at maksimumsstraffen settes til 3 år, både på grunn av den alvorlige karakter handlingen kan tenkes å ha, og fordi det da ikke blir noe mellomrom mellom denne lovs maksimumsstraff og minimumsstraffen etter straffelovens § 86. Departementet har sluttet seg til dette.

Det bør komme til uttrykk i straffebestemmelsen at straff etter denne paragraf ikke kommer til anvendelse når handlingen straffes etter forrederilovgivningen.

2. Til utkastet til lov om fiendtlig eiendom bemerkes:

Til § 1. De sakkyndige har under bokstav c — på samme måte som i anordningen om behandling av fiendtlig eiendom av 9. mars 1945 — tatt med under fiendebegrepet fysisk person som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område. Denne bestemmelse ble etter forslag fra Direktoratet for fiendtlig eiendom sløyet i fiendegodsloven av 22. mars 1946, idet man fant det lite rimelig at slike personers eiendom skulle tas under forvaltning som fiendtlig eiendom med sikte på konfiskasjon. Departementet er enig i at spørsmålet stiller seg anderledes når det skal gis regler med en mulig fremtidig krig for øye.

Etter § 1 annet ledd i de sakkyndiges utkast sammenholdt med bestemmelsene i første ledds bokstav c og d vil også fysisk person som har bopel eller fast opphold på område som er besatt av fienden, og juridisk person som har sitt sete på slikt område, gå inn under fiendebegrepet i denne lov.

Det samme er foreslått i de sakkyndiges utkast til lov om forbud mot forbindelse med fienden, og departementet har når det gjelder denne lov, sluttet seg til forslaget. Loven om forbud mot forbindelse med fienden vil ikke kunne nå sitt formål om ikke forbudet gjelder forbindelse med alle som lever på fiendens side av den skillevegg som krigen har skapt.

Anderledes når det gjelder loven om fiendtlig eiendom. Som også anført av de sakkyndige er hensikten med en slik lov i første omgang å ta vare på verdier som fiendtlige eiere er avskåret fra å passe på, bringe dem under kontroll slik at de ikke kan brukes til skade for Norge, og sørge for at verdiene kommer til nytte i den norske krigsøkonomi. Det videre formål er å sikre at verdiene eventuelt kan brukes som erstatningsobjekter ved fredsoppgjøret. Når det gjelder eiendom i frie deler

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

av Norge tilhørende nordmenn og norske selskaper i besatt norsk område, kommer eiernes interesse mer i forgrunnen. Formålet blir først og fremst å sørge for at det blir tatt vare på slik eiendom inntil eierne igjen kan råde over den. Denne forskjell medfører også at enkelte av de rettsregler som foreslås gjort gjeldende for egentlig fiendtlig eiendom, ikke bør komme til anvendelse på eiendom som tilhører nordmenn og norske selskaper i besatt norsk område. Det bør således gjelde andre regler om adgangen til å avhende godset og om kontraktens bortfall. En bestemmelse om at slik eiendom i frie deler av Norge vil bli behandlet som fiendtlig, vil dessuten både før og under en eventuell okkupasjon av deler av Norge kunne virke støtende i den alminnelige opinion og også for øvrig ha uheldige virkninger. Slike bestemmelser vil også kunne utnyttes i den fiendtlige propaganda.

Direktoratet for økonomisk forsvarsberedskap kommer i sin uttalelse inn på dette spørsmål og anfører følgende:

«I begge lovforslag er begrepene «fiende» og «fiendtlig område» gitt et så vidt innhold at også norske og allierte fysiske og juridiske personer på område okkupert av fienden — resp. norsk eller alliert territorium okkupert av fienden — betraktes som fiende — henholdsvis som fiendtlig område. En er merksam på at det er nødvendig å gi begrepene dette omfang og har heller intet å innvende mot at bestemmelsene vedrørende forbindelse med de reelle fiender og «tekniske fiender» og behandlingen av disse fiendekategoriens eiendom innpasses i de to lover og ikke f. eks. i 3 eller 4 lover. Men særlig når en skal foreta oppgjør etter krigens slutt må de «tekniske fienders» økonomiske interesser og deres forvaltede eiendom komme i en annen stilling enn de egentlige fiender og deres eiendom.

Under og etter den siste krig var forholdet på mange måter enkelt ved at hele landet var okkupert og med ett var frigjort igjen — iallfall på det tidspunkt da den fiendegodsforvaltning, hvis erfaringer en nå bygger på, ble organisert. Situasjonen var den gang at all den fiendtlige eiendom som Staten overtok (med unntak av eiendom som senere måtte vise seg ikke å være fiendtlig) også var fiendtlig eiendom i egentlig forstand. I en eventuell ny krigssituasjon må lovgivningen inneholde tilfredsstillende bestemmelser også for det alternativ at Staten gjennom Direktoratet for fiendtlig eiendom forvalter verdier tilhørende norske og allierte fysiske og juridiske personer (tekniske fiender). Dette kan bli tilfelle hvis:

- a) Deler av norsk område blir okkupert av fienden og eiendom tilhørende rettssubjekter i det okkuperte område befinner seg i den ikke okkuperte del.
- b) Staten forvalter eiendom i Norge tilhørende rettssubjekter i fiendtlig okkupert alliert område.

Omsynet til disse alternativer må få be-

tydning for visse bestemmelser i begge lover. De sakkyndige har i merknadene til de enkelte paragrafer hevdet det samme synspunkt, og loven om fiendtlig eiendom, § 8, 1. ledd gir også Direktoratet for fiendtlig eiendom adgang til å gjøre unntak fra hovedbestemmelsen om at kontrakter med økonomisk formål inngått med fienden og som ikke er oppfylt, faller bort. En vil hermed sikre at ikke enhver kontrakt inngått med fiender (spesielt «tekniske fiender») skal kunne annulleres med krigssituasjonen som påskudd.

I loven om forbud mot forbindelse med fienden er det i § 2 siste ledd også foreslått en adgang til å gjøre unntak fra de forbud som ellers er gitt. I loven om fiendtlig eiendom § 8, 2. ledd, gis Direktoratet for fiendtlig eiendom adgang til å tre inn i kontrakter som delvis er oppfylt fra den fiendtlige parts side.

Det kunne imidlertid være ønskelig at bestemmelsene om å opprettholde visse kontraktens gyldighet gis i en mer positiv form, særlig under hensyn til de kontrakter som kan ha betydning for:

- a) Å styrke Norges eller dets alliertes krigspotensial.
- b) Å bidra til den økonomiske gjenreisning etter krigen.

For disse formål kan en ha interesse av at forpliktelser inngått av personer på fritt norsk område overfor eiendom forvaltet for fiende, blir innfridd. Dette kan riktignok oppnås ved å nytte unntaksbestemmelsene i den første lovs § 2, resp. sistnevnte lovs § 8, men da slike disposisjoner kan komme til å omfatte betydelige verdier, bør de muligens få en klarere og mer positivt formulert hjemmel.

Dette framheves ikke bare av omsyn til den interesse en kan ha av å fastholde bestemte kontrakter, men også av omsyn til de mulige psykologiske virkninger av at de «tekniske fiender» så konsekvent stilles på linje med de egentlige fiender i de to lover. En fastholder at bestemmelsen i forhold til disse ulike fiendegrupper og deres eiendom bør gis i de samme lover, bl. a. fordi det vel vil være mest praktisk at all fiendtlig eiendom forvaltes av det samme organ — Direktoratet for fiendtlig eiendom. Hvis det ikke av lovgivningen, men bare gjennom bruk av unntaksbestemmelsene, samtidig framgår at man i visse henseender skjelner mellom de egentlige fiender og deres eiendom og de «tekniske fiender» og deres eiendom, kan imidlertid forholdet ikke bare virke unødig støtende, men også tenkes å gi grunnlag for misforståelser og ikke minst — på en utilbørlig måte utnyttes og forvrenges i den fiendtlige propaganda, som sikkert også i en eventuell framtidig krig vil gjøre seg sterkt gjeldende som et viktig middel i krigsføringen.

En er merksam på at de forhold som er omtalt ovenfor også kan ses i samband med bestemmelsene i en ny rekvisisjonslov. Det er mulig denne vil bli så omfattende at en i de lover det her gjelder kan sette inn en henvisning til rekvisisjonsloven, for så vidt angår forbindelse med og eiendom tilhørende «tekniske fiender».

Behovet for en differensiering mellom egentlig fiendtlig eiendom og eiendom tilhørende «tekniske fiender» gjør seg sterkest gjeldende ved bestemmelsene om rådighetsretten over fiendtlig eiendom og ansvarsbestemmelsene

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

i loven om fiendtlig eiendom. Etter lovens § 7 kan Direktoratet for fiendtlig eiendom bl. a. gjøre fiendtlig eiendom fruktbringende — også til andre formål enn den opprinnelig er bestemt for og dessuten selge fiendtlig eiendom. Derved kan den fiendtlige eier utvilsomt påføres betydelig økonomisk tap. Tilhører eiendommen den egentlige fiende og blir Statens eiendom etter krigens slutt, blir ansvaret ikke aktuelt, men tilhører eiendommen «teknisk fiende», skal den senere overtas av den virkelige eier og nyttes til f. eks. fredsproduksjon etter en tid å ha vært omstilt til krigsproduksjon. Staten vil ha en dobbelt interesse av denne eiendom: disponeringen i krigstiden — og at den virkelige eier (som har vært midlertidig «teknisk fiende») igjen overtar den ved krigens slutt og kan nytte den på beste måte for samfunnstjenlige formål. Statens ansvar vil her komme i en annen stilling enn overfor de egentlige fiender og vil også følge av andre rettsregler enn bestemmelsene i lov om fiendtlig eiendom. En vil derfor anbefale at det i lovens § 7 tas inn særskilt bestemmelse som bedre trykker «tekniske fienders» interesser i forvaltet eiendom eller at paragrafen inneholder en henvisning til andre bestemmelser som måtte treffes om slik eiendom. En vil på tilsvarende måte anbefale at § 9 enten sløyfes eller gis et tillegg som gjør det klart at «tekniske fiender» etter krigsoppgjøret er anderledes stilt enn de egentlige fiender.»

På grunnlag av disse betraktninger er departementet kommet til at lovens fiendebegrep ikke bør omfatte fysiske og juridiske personer som er hjemmehørende på besatt område og har derfor sløffet ordene «samt område som er besatt av fiendtlig stat» i § 1 annet ledd. I stedet er det i proposisjonsutkastets § 9 tatt inn en bestemmelse om at reglene i denne lov så langt de passer får tilsvarende anvendelse på eiendom tilhørende slike personer såfremt det ikke er gjort unntak i paragrafen selv eller i regler som er gitt med hjemmel i paragrafen. I paragrafens annet og tredje ledd er fastsatt særregler for adgangen til å avhende godset og om kontraktors bortfall. Fjerde ledd inneholder regler som gir hjemmel for Kongen til å gi unntaksbestemmelser for slikt gods.

De sakkyndige unntar i § 1 annet ledd fra begrepet «fiendtlig område» område som er besatt av norske eller allierte styrker. Da formålet bl. a. er å bevare fiendtlig eiendom som mulige erstatningsobjekter ved fredsoppgjøret, er det liten grunn til uten videre å frigi eiendom tilhørende juridiske personer som har sitt sete på område som fiendtlig stat har høyhetsrett over, dersom dette område blir okkupert av norske eller allierte styrker. Heller ikke er det grunn til på forhånd å binde seg til under samme vilkår å frigi eiendom som tilhører fysisk person som har bopel eller fast eiendom på fiendtlig område. — Det sier seg selv at loven bare gjel-

der fiendtlig eiendom i Norge; den kommer således ikke til anvendelse på eiendom på fiendtlig område som måtte bli besatt av norske styrker.

Til § 2. Generaladvokaten uttaler med tilslutning av Forsvarsdepartementet følgende om bestemmelsen i siste ledd:

«Fra militært synspunkt må det være tilstrekkelig å konstatere at loven ikke gjør noe skår i adgangen til militære rekvisisjoner eller til å forføyge over materiell og eiendom av hvilken som helst art, hvor krigsoperasjonene eller militære formål krever det. Det er sikkert dette det har vært meningen å gi uttrykk for ved bestemmelsen i § 2, siste ledd, om at krigsmateriell og annen eiendom som er særskilt innrettet for militære formål eller tatt som krigsbytte, ikke går inn under loven.

Jeg ville ha funnet en noe videre formulering av unntagelsesbestemmelsen naturlig; selv om vi med norske forhold for øye må ha lov til å gå ut fra at pedantisk stivspikkeri og personlige eller etatsmessige prestisjehensyn ikke vil komme på tvers av militære hensyn og interesser. Det må derfor være tilstrekkelig at det i forarbeidene til loven markeres og anerkjennes at det i kollisjonstilfeller selvsagt er de sistnevnte hensyn og interesser som har forrang.»

Til § 8. Denne paragraf svarer til fiendegodsloven av 22. mars 1946 § 12. Denne fastsetter som hovedregel at ikke oppfylte økonomiske kontrakter med fienden skal anses som bortfalt med mindre Direktoratet for fiendtlig eiendom har truffet annen bestemmelse. Er slike kontrakter helt eller delvis oppfylt av fienden, vil dermed være skapt en økonomisk verdi for fienden som bør tas under forvaltning som andre fiendtlige eiendomsverdier. Loven åpner derfor adgang for direktoratet til enten å tre inn i kontrakten eller gjøre gjeldende de rettigheter som bortsett fra krigstilstanden ville ha tilkommet fienden i anledning av kontraktens bortfall. Departementet er enig med de sakkyndige i at tilsvarende regler bør gjelde etter den nye lov.

På samme måte som etter den tidligere anordnings § 7 (smlgn. også fiendegodsloven av 22. mars 1946 § 12) bør fiende som nevnt i § 1 bokstav b unntas fra bestemmelsene i § 8. Så lenge vedkommende ikke har bopel eller fast opphold på fiendtlig område, vil det etter utkastet til lov om forbud mot forbindelse med fienden ikke i og for seg være forbudt å ha forbindelse med ham, og man bør vel vokte seg for å bestemme at enhver kontrakt inngått med fiendtlig borger som er bosatt i nøytral stat, skal anses bortfalt.

Til § 9. Man viser til bemerkningene foran til § 1. Som det fremgår av disse bemerkninger, mener departementet at adgangen til å avhende gods bør være snevrere når godset

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

eies av person som er hjemmehørende i besatt område, enn når det dreier seg om fiendtlig eiendom. I paragrafens annet ledd fastsettes vilkårene for adgangen til salg av eiendom som går inn under denne paragraf.

Etter de sakkyndiges forslag vil bestemmelsen i § 8 også komme til anvendelse på kontrakter inngått med personer i besatt område. Anordningen av 9. mars 1945 hadde i § 3 annet ledds første punktum en bestemmelse som medførte at slike kontraktsforhold ble bestående med mindre de bortfalt i henhold til ellers gjeldende rettsregler. Regelen var grunnlagt med at det burde søkes unngått at noen skulle kunne påberope seg forbudet mot forbindelse med fienden til å si seg løs fra kontrakter med nordmenn i ennå ikke frigjorte deler av Norge.

Departementet mener at man også nå bør søke å finne en løsning hvorved krigstilstanden gjør minst mulig brudd på bestående kontraktsforhold mellom nordmenn eller norske selskaper i og utenfor okkupert område. Man har derfor tatt inn i denne paragrafs tredje ledd en bestemmelse svarende til den nevnte anordnings § 3 annet ledds første punktum. I og med at den foreslåtte lov om fiendtlig eiendom gir regler om eiendom tilhørende personer i besatt område, vil bestemmelsen systematisk høre hjemme i denne lov og ikke i loven om forbud mot forbindelse med fienden. Henvisningen til «ellers gjeldende rettsregler» kan ikke tolkes som omfattende også bestemmelsen i forbudslovens § 3. Etter den sistnevnte bestemmelse vil kontrakter som etter at en del av Norge måtte være blitt besatt, er inngått mellom norske kontraktparter hjemmehørende henholdsvis i og utenfor det besatte område, være ugyldige. Men bestemmelsen berører ikke forpliktelser som er inngått før okkupasjonen, bortsett fra at oppfyllelsesrettshandler foretatt under okkupasjonen vil være ugyldige.

I paragrafens siste ledd er tatt inn en bestemmelse om at Kongen eller den han gir fullmakt kan endre lovreglene for så vidt angår eiendom som omhandlet i denne paragraf. Dog vil bestemmelsene i annet og tredje ledd ikke kunne endres. Dette betegner en smidig ordning idet man får hjemmel for å gi nødvendige særregler om forhold som faller utenfor det som loven i første rekke skal regulere, uten at dette trenger skje i formell lovs form.

De sakkyndige foreslår i § 9 i sitt utkast en bestemmelse om at eier av fiendtlig eiendom som har vært under forvaltning, ikke kan gjøre ansvar gjeldende overfor staten på grunnlag av at eiendommen er tatt under forvaltning eller for tap påført i forbindelse med

denne, med mindre tapet skyldes forsetlige eller grovt uaktsomme feil som staten etter alminnelige rettsregler er ansvarlig for.

Det er høyst uklart hvilke rettsregler etter norsk rett gjelder for statens ansvar for underordnede tjenestemenn. Castberg som er den som i norsk teori senest har behandlet spørsmålet (jfr. Innledning til forvaltningsretten s. 303 flg.), lærer at staten ikke er ansvarlig for skade voldt ved underordnede statsorganers tilregnelige, rettsstridige myndighetshandlinger (bortsett fra slike som er foretatt av Regjeringen eller et departement). Derimot er staten ansvarlig for rettsstridige, men subjektivt uklanderlige myndighetshandlinger. Når det gjelder skade voldt ved forvaltningshandlinger som ikke er myndighetsakter, må det offentliges ansvar ifølge Castberg anerkjennes i langt større utstrekning enn når det gjelder skade voldt ved egentlige myndighetshandlinger.

Av den bestemmelse som er foreslått av de sakkyndige vil det ikke kunne utledes noe m. h. t. de alminnelige regler om statens ansvar for skadevoldende tjenestehandlinger, men den vil fastslå følgende m. h. t. skade voldt i forbindelse med behandlingen av fiendtlig eiendom: 1) Intet ansvar kan gjøres gjeldende på grunn av at fiendtlig eiendom er tatt under forvaltning. 2) For skade som er voldt under forvaltningen uten at det foreligger forsett eller uaktsomhet fra vedkommende tjenestemanns side, har staten intet ansvar uansett om den ville vært ansvarlig etter alminnelige rettsregler. 3) Staten er ikke ansvarlig for skade som en tjenestemann har voldt under forvaltningen med mindre den etter alminnelige rettsregler er ansvarlig for skaden. 4) Selv om staten etter vanlige rettsregler er ansvarlig for skade som nevnt under pkt. 3), inntreer ansvaret bare hvis det foreligger forsett eller grov uaktsomhet.

Det som er anført under pkt. 1) og 3) innebærer ingen endring i gjeldende rett. I hvilken utstrekning de regler som er oppstillet under pkt. 2) og 4) vil medføre andre resultater enn om man ingen bestemmelser har på området, vil for det første bero på hvilket innhold de alminnelige rettsregler har — et spørsmål som er omtvistet og høyst uklart — og dernæst på hvilke endringer det kan medføre i de alminnelige rettsregler at det her dreier seg om foranstaltninger som er en nødvendig følge av krigstilstanden. De sakkyndige legger til grunn at deres forslag er i samsvar med hva som ville gjeldt uten uttrykkelige lovregler, men anser det ønskelig å søke å forebygge unødige søksmål ved å innta en uttrykkelig bestemmelse i loven.

Departementet mener at det ikke er behov

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

for bestemmelsen, og at den derfor bør utgå. Under en krig vil eier av fiendtlig eiendom som hovedregel være avskåret fra å prosedere her i landet, jfr. utkastet til lov om forbud mot forbindelse med fienden, og skulle han mot formodning få adgang til det, vil erstatningsbeløp som han måtte bli tilkjent, bli tatt under forvaltning som fiendtlig eiendom. Etter krigens opphør vil bestemmelsen uansett krigens utfall trolig være uten praktisk betydning.

Den omhandlede bestemmelse vil få videre omfang om man også lar den gjelde krav fra eier av eiendom som er eller har vært under forvaltning som fiendtlig. I så fall vil regelen også komme til anvendelse i tilfelle hvor eiendom med urette er tatt under forvaltning som fiendtlig enten fordi man feilaktig har lagt til grunn at eieren var fiende (p. g. a. faktisk eller rettslig villfarelse er f. eks. spørsmålet om vedkommende er borger av fiendestat eller om en juridisk person har sete på fiendtlig område eller er under kontroll av fienden, uriktig avgjort), eller fordi man har tatt feil m. h. t. eiendomsretten til visse formuesgjenstander. Departementet fin-

ner imidlertid ikke at det er grunn til i disse tilfeller å gi regler som kan innskrenke det ansvar staten ellers måtte ha. Er det derved at eiendom med urette er tatt under forvaltning som fiendtlig, begått en erstatningsbegittende feil som staten etter de ellers gjeldende regler er ansvarlig for, bør staten også bære ansvaret.

Til §§ 10 og 11. Disse bestemmelser gjengir henholdsvis §§ 11 og 10 i de sakkyn- diges utkast.

Til § 12. Bestemmelsen i annet ledd har til formål å gjøre det klart at den nye lov ikke får anvendelse på eiendom som går inn under loven av 22. mars 1946.

Justisdepartementet

tilråder:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt utkast til proposisjon til Stortinget om 1) lov om forbud mot forbindelse med fienden og 2) lov om fiendtlig eiendom.

Vi HAAKON, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget blir innbudt til å gjøre vedtak til 1) lov om forbud mot forbindelse med fienden og 2) lov om fiendtlig eiendom i samsvar med framlagte utkast.

Tilråding fra Justis- og politidepartementet ligger ved i avtrykk.

Gitt på Oslo slott 25. august 1950.

Under Vår hånd og rikets segl

HAAKON

(L. S.)

Einar Gerhardsen

Leif Østern

Utkast

til lov om forbud mot forbindelse med fienden.

§ 1.

Ved fiende forstås i denne lov:

- a) Stat som Norge er i krig med (fiendtlig stat).
- b) Fysisk person som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område.
- c) Juridisk person (selskap, forening, korporasjon eller stiftelse) av privat eller offentlig karakter som har sitt sete på fiendtlig område eller som er under kontroll av fienden.

- d) Andre offentlige eller private rettssubjekter når Kongen eller den han gir fullmakt, har fastsatt at de skal anses som fiender i forhold til denne lov.

Ved fiendtlig område forstås i denne lov område som fiendtlig stat har høyhetsrett over uten at det er besatt av norske eller allierte styrker, samt område som er besatt av fiendtlig stat. Det samme gjelder område som Kongen eller den han gir fullmakt, har fastsatt skal anses som fiendtlig.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

§ 2.

Det er forbudt å ha forbindelse med fienden eller foreta handling som er egnet til å skaffe fienden fordel.

Forbudt er således bl. a.:

- a) Å inngå avtale med fienden eller til fordel for fienden.
- b) Å påta seg forpliktelse overfor fienden eller til fordel for fienden.
- c) Å yte tjeneste, levere gods eller verdipapirer, betale penger, stifte eller overføre rettigheter av enhver art til fienden eller til fordel for fienden.
- d) Å motta tjeneste, gods, verdipapir eller annen ytelse fra fienden.
- e) På hvilken som helst måte direkte eller gjennom mellommann å sende melding til fienden av hvilken som helst art.

Forbudet gjelder ikke handlinger foretatt i offentlig oppdrag.

Kongen eller den han gir fullmakt kan gjøre unntak fra forbudet.

§ 3.

Rettshandel som er i strid med § 2 er ugyldig. Godtroervert i henhold til sådan rettshandel kan ikke finne sted. Unntak gjelder dog for penger og verdipapirer utstedt til innehaveren.

§ 4.

For så vidt han ikke dømmes etter lovgivningen om forrederi, straffes den som overtrer forbudet i § 2 med bøter eller med fengsel inntil 3 år eller med begge disse straffer. Er handlingen begått av uaktsomhet, er straffen bøter. Forsøk på og medvirkning til overtredelsen er straffbar.

Overtredelse av denne lov anses som forseelse.

§ 5.

Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen fastsetter.

Kongen eller den han gir fullmakt bestemmer i hvilken utstrekning loven skal gjelde på Svalbard.

Utkast

til lov om fiendtlig eiendom.

§ 1.

Ved fiende forstås i denne lov:

- a) Stat som Norge er i krig med (fiendtlig stat).
- b) Borger av fiendtlig stat uten hensyn til hvor han bor eller oppholder seg.
- c) Fysisk person som har bopel eller fast opphold på fiendtlig område.
- d) Juridisk person (selskap, forening, korporasjon eller stiftelse) av privat eller offentlig karakter som har sitt sete på fiendtlig område eller som er under kontroll av fienden.

Ved fiendtlig område forstås i denne lov område som fiendtlig stat har høyhetsrett over. Det samme gjelder område som Kongen eller den han gir fullmakt, har fastsatt skal anses som fiendtlig.

Kongen eller den han gir fullmakt kan bestemme at også andre rettssubjekter enn nevnt i første ledd skal anses som fiende etter denne lov. På samme måte kan det bestemmes at rettssubjekt som går inn under bestemmelsene i første ledd, ikke skal anses som fiende.

§ 2.

Fiendtlig eiendom er etter denne lov følgende formuesverdier når de tilhører fiende:

- a) Fast eiendom, skip, løsøre og varer som befinner seg her i riket selv om retten til slik eiendom er knyttet til dokument som befinner seg utenfor riket.

- b) Betalingsmidler, verdipapirer og dokumenter av enhver art som hjemler eller er bevis for rettigheter og som befinner seg her i riket.
- c) Aksjer og andre andeler eller kapitalinteresser i norske foretak.
- d) Krav på skyldnere som er hjemmehørende her i riket, selv om fordringen er knyttet til omsetningsgjeldsbrev som befinner seg utenfor riket.
- e) Patent-, mønster- og varemerkerettigheter, rett til forretningskjennetegn, rett til fotografi og rett til åndsverker, alt så langt disse rettigheter nyter rettsvern i Norge. Videre rettigheter i henhold til søknader om patent-, mønster- eller varemerkevern i Norge.
- f) Rettigheter i henhold til forsikringsavtale med norsk forsikringsselskap eller med representant (hovedagent) i Norge for utenlandsk forsikringsselskap.
- g) Alle andre økonomiske verdier som befinner seg her i riket.
- h) Tinglige og kontraktsmessige rettigheter vedkommende formuesverdier nevnt under a—g.

Krigsmateriell og annen eiendom som er særskilt innrettet for militære formål, eller som er tatt som krigsbytte av norske eller allierte militæravdelinger, går ikke inn under loven, hvis ikke annet bestemmes av Kongen eller den han gir fullmakt.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

§ 3.

Fiendtlig eiendom forvaltes av Direktoratet for fiendtlig eiendom. Direktoratet ledes av en direktør. Kongen eller den han gir fullmakt kan oppnevne et råd og for øvrig gi nærmere regler om direktoratets organisasjon og arbeid.

Utgiftene ved direktoratets virksomhet dekkes av de midler som er under forvaltning.

§ 4.

Enhver som skylder penger eller andre ytelser til fienden eller som eier, besitter, oppbevarer, råder over eller fører tilsyn med fiendtlig eiendom, plikter å anmelde dette til Direktoratet for fiendtlig eiendom på den måte og innen den frist som direktoratet fastsetter. Det samme gjelder den som styrer eller deltar i styret av norske selskaper eller andre foretak som fienden har del i. Direktoratet kan ved alminnelige regler eller ved særskilt bestemmelse gjøre unntak fra anmeldelsesplikten.

Direktoratet kan foreta undersøkelser for å skaffe seg oversikt over fiendtlig eiendom og kan i den anledning kreve opplysninger av offentlige og kommunale myndigheter, enkeltpersoner og institusjoner. Det kan også kreve å få granske forretningsbøker, styre- og forhandlingsprotokoller og andre dokumenter og bøker. Om nødvendig kan det kreve å få besiktige verdier eller steder der verdier finnes. Politiet skal hjelpe til med slike undersøkelser når direktoratet forlanger det. Direktoratet kan pålegge skifteretten å foreta registrering og om nødvendig forsegling av fiendtlig eiendom som finnes i vedkommende domsogn. Taushetsplikt som etter lovgivningen påligger offentlige tjenestemenn, banker, sakførere, meglere eller andre fritar ikke for plikt til å foreta anmeldelse eller gi opplysninger etter denne lov eller forskrifter utferdiget med hjemmel i den.

Enhver som i tjenestens medfør får opplysninger i henhold til denne paragraf, skal med de begrensninger som følger av hans tjenesteplikter, bevare taushet om det opplyste. Han må ikke i sin ervervsvirksomhet gjøre bruk av hemmeligholdte innretninger eller fremgangsmåter som han på denne måte er blitt kjent med.

§ 5.

Det er forbudt å betale gjeld til fienden eller å avhende, behefte, forbruke eller på annen måte forføy over fiendtlig eiendom slik at den forkommer eller vesentlig forringes i verdi. Direktoratet for fiendtlig eiendom kan ved alminnelige regler eller ved særskilt tillatelse gjøre unntak fra dette forbud.

Rettshandel avgitt i strid med forbudet i foregående ledd er ugyldig. Godtroerverv av fiendtlig eiendom eller rettighet herover kan ikke finne sted. Unntak gjelder dog for penger og for aksjer og gjeldsbrev som er utstedt til ihendehaveren.

Utlegg og annen tvangsfullbyrdelse i fiendtlig eiendom kan ikke fremmes uten etter samtykke fra Direktoratet for fiendtlig eiendom. Tilsvarende gjelder med hensyn til inndragning i konkursbo.

§ 6.

Direktoratet for fiendtlig eiendom kan gjøre gjeldende alle rettigheter som fienden har til eiendom nevnt i § 2 og er for så vidt legitimert til å opptre på vegne av fienden. Dette gjelder selv om rettigheten er knyttet til dokument som ikke has til stede. Er rettigheten tinglyst eller innført i noe offentlig register, bør anmerkning skje i registeret.

§ 7.

Direktoratet for fiendtlig eiendom kan ta de skritt som anses påkrevd for å sikre, bevare og gjøre fruktbringende fiendtlig eiendom som er under dets forvaltning eller som forvaltes av den opprinnelige eier, besitter m. v. med samtykke av direktoratet og under dets kontroll. Eiendom kan selges for så vidt dette er hensiktsmessig, og utbyttet blir deretter å forvalte på vanlig måte. Næringsvirksomhet som tilhører fienden, kan settes under styring av en av direktoratet oppnevnt forvalter. Forvalteren skal etter nærmere anvisninger av direktoratet og under dets kontroll treffe alle disposisjoner som er nødvendig for formålet.

§ 8.

Kontrakter med økonomiske formål som er inngått med rettssubjekt som nevnt i § 1 bokstav a, c og d og som ikke er oppfylt, faller bort, med mindre direktoratet for fiendtlig eiendom bestemmer at de fortsatt skal beholde sin gyldighet.

Direktoratet kan kreve å tre inn i kontrakter som nevnt i første ledd som er helt eller delvis oppfylt fra den fiendtlige parts side. Blir slikt krav ikke framsatt, kan direktoratet gjøre gjeldende alle rettigheter som bortsett fra krigstilstanden ville ha tilkommet fienden i anledning av kontraktens bortfall.

Dersom kontrakten bare er delvis oppfylt av den fiendtlige part, er inntredelse i kontrakten avhengig av at de gjenstående forpliktelser blir oppfylt, i tilfelle med de avvik som følger av lov eller annen bindende bestemmelse. Oppfyllelse av kontrakten kan i dette tilfelle ikke kreves dersom krav om dette ikke blir framsatt innen rimelig tid etter at det ble anledning til det.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

§ 9.

Med de unntak som følger av denne paragraf eller av regler gitt med hjemmel i paragrafen, får bestemmelsene i denne lov så langt de passer, tilsvarende anvendelse på eiendom som nevnt i § 2 bokstav a—h når den tilhører fysisk person som har bopel eller fast opphold på et område som er besatt av fienden, eller juridisk person som har sitt sete på slikt område.

Eiendom som nevnt i foregående ledd kan ikke selges med mindre den er kjøpt eller tilvirket med salg for øye eller står i fare for å tape i verdi eller dens bevaring vil medføre uforholdsmessig store omkostninger.

Kontraksforhold med personer som nevnt i første ledd blir bestående med mindre de faller bort i henhold til ellers gjeldende rettsregler.

For eiendom som nevnt i første ledd kan Kongen eller den han gir fullmakt, også ellers fastsette regler som avviker fra denne lov.

§ 10.

Kongen eller den han gir fullmakt kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne lov.

§ 11.

Den som overtrer denne lov eller regler gitt med hjemmel i den, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge disse straffer. Er handlingen begått av uaktsomhet, er straffen bøter. Forsøk og medvirkning straffes på samme måte.

Overtredelse av denne lov anses som forseelse.

Påtale skjer bare etter begjæring av Direktoratet for fiendtlig eiendom.

Bestemmelsene får anvendelse også på handlinger begått i utlandet av norsk statsborger eller noen i Norge hjemmehørende person.

Eiendom som er søkt unndratt anmeldelse i henhold til § 4 eller har vært gjenstand for rettshandel i strid med § 5, kan inndras ved dom hos den skyldige eller den på hvis vegne han har handlet, uten at straffesak behøver å være reist eller å kunne reises mot noen.

§ 12.

Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen fastsetter.

Kongen eller den han gir fullmakt, bestemmer i hvilken utstrekning loven skal gjelde på Svalbard.

Lov om fiendegods o. a. av 22. mars 1946 blir fortsatt gjeldende for eiendom som går inn under loven.

VedleggOmsetting til nynorsk.

Utkast

til lov om forbod mot samkvem med fienden.

§ 1.

Med fiende er i denne lova meint:

- Stat som Norge er i krig med (fiendestat).
- Fysisk person som bur eller har fast tilhald på fiendeområde.
- Juridisk person (selskap, lag, korporasjon eller stifting), privat eller offentlig, som har setet sitt på fiendeområde eller som fienden har kontrollen over.
- Andre offentlege eller private rettssubjekt når Kongen eller den han gjev fullmakt, har fastsett at dei skal reknast som fiendar etter denne lova.

Med fiendeområde er i denne lova meint område som fiendestat har høgste retten (suvereniteten) over og som ikkje er hersett av norske eller allierte styrkar og dessutan område som er hersett av fiendestat. Det same gjeld område som Kongen eller den han gjev fullmakt har fastsett skal reknast som fiendeområde.

§ 2.

Det er forbode å ha samkvem med fienden eller handla på ein måte som er eigna til å skaffa fienden føremon.

Det er såleis m. a. forbode:

- Å gjera avtale med fienden eller til føremon for fienden.
- Å ta på seg skyldnad andsynes fienden eller til føremon for fienden.
- Å yta teneste, levera gods eller verdepapir, betala pengar, skipa eller overføra rettar av kva slag det så er til fienden eller til føremon for fienden.
- Å ta mot teneste, gods, verdepapir eller annan yting frå fienden.
- På kva måte det så er direkte eller ved mellommann å senda melding til fienden av kva slag det måtte vera.

Forbodel gjeld ikkje handlingar som er gjorde i offentlig ærend.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

Kongen eller den han gjev fullmakt kan gjera unnatak frå forbodet.

§ 3.

Rettshandel som er i strid med § 2 er utan rettsverknad. Ein slik rettshandel kan ikkje vera grunnlag for rettsvinning i god tru. Unnatak gjeld likevel for pengar og verdapapir som lyder på ihendehavaren.

§ 4.

Bryt nokon føresegnene i § 2, blir han straffa med bot eller med fengsel inntil 3 år

eller med baa desse straffer i fall han ikkje blir dømd etter lovgjevinga om landssvik. Er brotet gjort av aktløyse, er straffa bøter. Straffebodet gjeld og freistnad og medverkning.

Brot etter denne paragrafen blir rekna for misferd.

§ 5.

Kongen fastset kva dag denne lova skal ta til å gjelda.

Kongen eller den han gjev fullmakt, fastsett i kor stor mon lova skal gjelda på Svalbard.

Utkast

til lov om fiendegods.

§ 1.

Med fiende er i denne lova meint:

- Stat som Norge er i krig med (fiendestat).
- Borgar av fiendestat kvar han så bur eller held til.
- Fysisk person som bur eller har fast tilhald på fiendeområde.
- Juridisk person (selskap, lag, korporasjon eller stifting) privat eller offentlig, som har setet sitt på fiendeområde eller som fienden har kontrollen over.

Med fiendeområde er i denne lova meint område som fiendestat har høgste retten (suvereniteten) over. Det same gjeld område som Kongen eller den han gjev fullmakt har fastsett skal reknast som fiendeområde.

Kongen eller den han gjev fullmakt kan fastsetja at andre rettssubjekt og enn dei som er nemnde i første leden skal reknast for fiende etter denne lova. På same måte kan det fastsetjast at rettssubjekt som kjem inn under føresegnene i første leden, ikkje skal reknast for fiende.

§ 2.

Fiendegods etter denne lova er dei etternemnde eigedomsverde når dei høyrer til fienden:

- Fast eigedom, skip, lausøyre og varer som er her i riket endå om retten til slik eigedom er knytt til dokument som er utafor riket.
- Betalingsverde, verdapapir og dokument av alle slag som heimlar eller tener som prov for rettar og som er her i riket.
- Aksjar og andre partar eller kapitalinteresser i norske føretak.

- Krav på skuldmenn, som har heime her i riket, endå om kravet er knytt til omsetningsskuldrebrev som er utafor riket.
- Patent, mønster- og varemerkerettar, rett til forretningskjenneteikn, rett til fotografi og rett til åndsverk, alt så langt dei har rettsvern i Norge. Vidare rettar som knyter seg til søknader om patent-, mønster- eller varemerkevern i Norge.
- Rettar etter trygdeavtale med norsk trygdelaag eller med representant (hovudagent) i Norge for utalandsk trygdelaag.
- Alle andre økonomiske verde som er her i riket.
- Tinglege retter og kontraktsrettar vedkomande eigedomsverde som nemnt under a—g.

Lova gjeld ikkje for krigsmateriell og anna som er serleg tilskipa for militære føremål eller som er tatt som herfang av norske eller allierte militæravdelingar, utan det blir fastsett av Kongen eller den han gjev fullmakt.

§ 3.

Fiendegodset blir styrt av Direktoratet for fiende-eigedom. Direktoratet blir styrt av ein direktør. Kongen eller den han gjev fullmakt kan nemne opp eit råd og elles gjeva nærare organisasjons- og arbeidsføresegnar for direktoratet.

Utgiftene til verksemda blir betala av dei verde som direktoratet styrer med.

§ 4.

Alle som skuldar pengar eller andre ytingar til fienden eller som eig, sit inne med, forvarar, råder over eller har tilsyn med fiendegods, pliktar å melda dette til Direktoratet for fiende-eigedom på den måten og innan den

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

frist som direktoratet fastset. Det same gjeld alle som styrer eller er med i styringa av norske selskap eller andre føretak som fienden har part i. Direktoratet kan med almenne reglar eller serleg føresegn gjera unnatak frå meldeplikta.

Direktoratet kan gjera etterrøykjingar til å få oversyn over fiendegods. Med tilføre av dette kan det krevja opplysningar av offentlege og kommunale styre-makter, einskildmenn og institusjonar. Det kan og krevja å få granska forretnings-, styre- og møtebøker og andre dokument og bøker. Er det turvande kan det krevja å få sjå over verde eller stader der det finst verde. Politiet skal hjelpa til med slike etterrøykjingar, når direktoratet krev det. Direktoratet kan gjeva skifteretten pålegg om å registrera og om det trengst forsegle fiendegods i vedkomande domssokn. Den lovsette teiingsskyldnaden for offentlege tenestemenn, bankar, sakførarar, meklarar og andre fritak ikkje frå plikt til å gjeva melding eller opplysningar etter denne lova eller føresegnar som er gjevne med heimel i den.

Alle som med tilføre av tenesta får opplysningar etter denne paragrafen, skal så langt det ikkje strider mot tenesteplikta, teia heilt med det som dei har fått vita. Dei må ikkje i si næringsverksemd gjera bruk av løyndhaldne driftsgreier eller framgangsmåtar, som dei på denne måten har fått kjennskap til.

§ 5.

Det er forbode å betala skuld til fienden eller å avhenda, leggja hefte på, bruka opp eller annleis råda over fiendegods på slik måte, at det kjem bort eller minskar serleg i verde. Direktoratet for fiende-eigedom kan med almenne reglar eller serlegt løyve gjera unnatak frå dette forbudet.

Rettshandel i strid med forbudet i første leden er utan rettsverknad. God tru gjev ingen heimel for å vinna eigedomsrett eller annan rett til fiendegods. Unnatak gjeld likevel for pengar og for aksjar og skuldbrev som er utferda til ihendehavaren.

Utlegg og anna tvangsførføring i fiendegods kan ikkje fremjast utan samtykke frå Direktoratet for fiende-eigedom. Det same gjeld inndragning i konkursbu.

§ 6.

Direktoratet for fiende-eigedom kan gjera gjeldande alle dei rettane som fienden har til gods som nemnt i § 2 og er i så måte legitimert til å handla på veger av fienden. Dette gjeld endå om rettene er knytt til dokument som ein ikkje har til stades. Er retten tinglyst eller innført i offentlig register, bør det gjerast merknad om det i registeret.

§ 7.

Direktoratet for fiende-eigedom kan ta dei rådgjerder som det held turvande for å tryggja, halda ved like eller utnytta fiendegods som det har til styring, eller som den opphavelige eigaren, innehavaren eller annan styrer sjølv med samtykke og under kontroll av direktoratet. Dersom det er tenlegt kan eigedomen seljast og vederlaget takast under styring på vanleg måte. Næringsverksemd som høyrer fienden til, kan takast under styring av ein styrar som direktoratet nemner opp. Styråren skal etter nærare tilvisingar og under kontroll av direktoratet ta dei rådgjerder som føremålet krev.

§ 8.

Ikkje oppfylte økonomiske kontrakter med dei rettssubjekt som er nemnde i § 1 bokstav a, c og d, fell bort minder Direktoratet for fiende-eigedom fastset at dei skal gjelda framleis.

Når slike kontrakter som er nemnde i første leden heilt eller i nokon mon er oppfylde av fienden, kan direktoratet krevja å gå inn i dei. Nyttar det ikkje denne retten, kan det gjera gjeldande alle rettar som bortsett frå krigstilstanden hadde tilkomme fienden når kontrakten fall bort.

Ifall fienden ikkje har oppfylt kontrakten heilt ut, er det ikkje høve til å gå inn i kontrakten utan at dei attståande skuldnadene blir oppfylt med dei avvik som kan fylgja av lov eller onnor bindande føresegn. Oppfylting kan i dette tilfelle ikkje krevjast utan at kravet blir framsett innan rimeleg tid etter at det vart høve til det.

§ 9.

Med dei unnatak som går fram av denne paragraf eller føresegnar som er gjevne med heimel i paragrafen, skal føresegnene i denne lova gjelda tilsvarende så langt dei høver for gods som nemnt i § 2 bokstav a—h når det høyrer til fysisk person som bur eller har fast tilhald på eit område som er hersett av fienden, eller juridisk person som har setet sitt på slikt område.

Gods som nemnt i fyrre leden kan ikkje seljast mindre det er kjøpt eller tilverka for å seljast eller det er fåre for verdminsk eller det vil føra med seg etter måten altfor store utgifter å halda det ved like.

Mindre dei fell bort etter dei rettsreglar som elles gjeld, skal kontrakter mellom personar som nemnt i første leden gjelda framleis.

Når det gjeld gods som nemnt i første leden kan Kongen eller den han gjev fullmakt, også elles gjeva føresegnar som avvik frå denne lova.

1. Lov om forbud mot forbindelse med fienden. 2. Lov om fiendtlig eiendom.

§ 10.

Kongen eller den han gjev fullmakt kan gjeva nærare føresegner til gjennomføring av denne lova.

§ 11.

Bryt nokon denne lova eller føresegner gjeve med heimel i lova, blir han straffa med bot eller med fengsel opp til eitt år eller med baa desse straffene. Er brotet gjort av aktløyse, er straffa bot. Straffeboda gjeld og freistnad og medverking.

Brot etter denne lova blir rekna for misferd.

Det blir ikkje påtala utan etter krav frå Direktoratet for fiende-eigedom.

Føresegnene gjeld og handlingar som norsk

statsborgar eller nokon som har heime i Norge, har gjort i utlandet.

Har nokon freista la vera å gjeva melding i samsvar med § 4 om noko gods eller har han gjort rettshandel i strid med § 5, kan det godset som misferda gjeld, bli inndrege med dom hjå den skuldige eller den som han var målsmann for, utan straffesøksmål eller høve til straffesøksmål mot nokon.

§ 12.

Kongen fastsett kva dag denne lova skal ta til å gjelda.

Kongen eller den han gjev fullmakt, fastset i kor stor mon lova skal gjelda på Svalbard.

Lov om fiendegods o. a. frå 22. mars 1946 skal framleis gjelda for gods som kjem inn under lova.